

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: **H. C.**
státní příslušnost T. r.

zast. advokátkou Mgr. Martinou Šamlotovou
sídlem Milady Horákové 13, 602 00 Brno

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra**
Odbor azylové a migrační politiky
sídlem Nad Štolou 936/3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 8. 2023, č.j. OAM-305/ZA-ZA11-K11-2023,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 3. 8. 2023, č.j. OAM-305/ZA-ZA11-K11-2023, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 6 800 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokátky Mgr. Martiny Šamlotové.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce napadl shora označené rozhodnutí žalovaného („napadené rozhodnutí“), jímž žalovaný rozhodl o žádosti žalobce o udělení mezinárodní ochrany tak, že se mezinárodní ochrana podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu („zákon o azylu“), neuděluje.
2. Žalobce namítl, že žalovaný mu v rozporu s § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, neumožnil seznámit se s podklady pro rozhodnutí a vyjádřit se k nim. Žalovaný se měl žalobce při pohovoru dotázat na to, zda se chce tohoto práva vzdát, aniž by k tomu měl zákonný důvod. Žalobce je osobou práva neznalou a nebyl mu dostatečně vysvětlen obsah úkonu, jehož se měl vzdát. Tímto postupem žalovaný porušil svoji poučovací povinnost vyplývající z § 4 odst. 2 správního řádu a žalobce jím byl zkrácen na svém právu na spravedlivý proces. K tomu žalobce odkázal na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17.5.2023, č.j. 41 Az 4/2023-58, který se touto otázkou zabýval, a ocitoval relevantní pasáže z jeho odůvodnění.
3. V odkazovaném rozsudku dospěl soud při obdobném postupu žalovaného k závěru, že žalovaný porušil žalobcovo právo vyjádřit se k podkladům rozhodnutí dle § 36 odst. 3 správního řádu. Daného práva se lze vzdát, vyžaduje to však, aby se žadateli o mezinárodní ochranu dostalo pro případ takového kroku určitých procesních záruk. Z odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“) vyplývá, že by žadatel o mezinárodní ochranu měl mít ve správním řízení k dispozici právní informace a informace o řízení s ohledem na svou konkrétní situaci tak, aby mohl řízení lépe porozumět. Procedurální směrnice zmiňuje také právo žadatele být informován o svém právním postavení v rozhodujících okamžicích během řízení [čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) ve spojení s čl. 10 odst. 3 písm. b) a d) procedurální směrnice]. Procedurální směrnice zároveň nezná možnost vzdát se těchto procesních záruk, což však neznamená, že unijní právo brání vzdání se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí ve smyslu § 36 odst. 3 správního řádu; jen je třeba toto ustanovení vykládat eurokonformně.
4. Krajský soud v uvedeném rozsudku judikoval, že žadatel o mezinárodní ochranu může být žalovaným dotázán, zda se hodlá vzdát práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí o jeho žádosti, při splnění dvou podmínek. První z nich je, aby se tak stalo až poté, co žalovaný shromáždí veškeré podklady pro své rozhodnutí. Druhou podmínkou je zajištění náležité informovanosti žadatele o dopadech takového kroku, tj. informovaný souhlas žadatele s tím, že žalovaný v takovém případě již nebude povinen poskytnout žadateli možnost se k podkladům rozhodnutí vyjádřit.
5. Žalovaný ve vyjádření k žalobě reagoval na argumentaci krajského soudu v odkazovaném rozsudku a na zákonnosti svého postupu trval. Odůvodnění procedurální směrnice, na které krajský soud odkazoval, není právně závazné. Krajským soudem formulované podmínky podle žalovaného nevyplývají ani z jím zmiňovaného čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) ve spojení s čl. 10 odst. 3 písm. b) a d) procedurální směrnice.
6. K první podmínce vymezené krajským soudem žalovaný konstatoval, že přístup žadatele k informacím je garantován již § 10 odst. 1 zákona o azylu, žadatel se tedy může po celou dobu správního řízení dovolávat informací týkajících se jeho řízení. Současně je možné využít též institutu nahlížení do spisu dle § 38 správního řádu. Vzdáním se práva na vyjádření se k podkladům rozhodnutí tedy není vyčerpána žadatelova možnost seznámit se s informacemi o jeho zemi původu, případně má tuto možnost i jeho právní zástupce, a to

kdykoli v průběhu správního řízení. Poučení pro žadatele o mezinárodní ochranu, které obsahuje mj. i popis a vysvětlení všech jeho procesních práv, žalobce převzal dne 21. 3. 2023 a vlastnoručně podepsal.

7. Žalovaný zdůraznil, že i přesto, že se žalobce vzdal svého práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, neovlivnil tím stěžovatelův postoj ke shromažďování relevantních a aktuálních informací o zemích původu žalobce. Žalovaný má zájem na řádném posouzení žádostí a při získávání informací o zemích původu žadatelů musí postupovat v souladu se zákonem a požadavky, jež jsou na žalovaného v tomto ohledu kladeny, přičemž získané informace jsou zpracovávány v souladu se Společnými pokyny Evropské unie pro zpracování informací o zemích původu a Zprávou Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO, nyní Agentura Evropské unie pro otázky azylu – EUAA) k metodice informací o zemích původu. Tento postup poskytuje dostatečné záruky, že žalovaný shromáždí podklady v dostatečné kvalitě s přihlédnutím ke konkrétním aspektům azylového příběhu žadatele. Žalovaný se domnívá, že podmínka existence shromážděných podkladů již v době, kde je žadatel seznámen s možností vzdát se svého práva vyjádřit se k nim, je nadbytečná a nevyplývá ani z žádného závazného právního předpisu.
8. K druhé podmínce žalovaný konstatoval, že nelze dovozovat, že žalobce byl zkrácen na svých procesních právech, když měl po celou dobu řízení možnost požádat o informace, nahlédnout do spisu a není osobou nesvéprávnou, která by nebyla způsobilá disponovat svými procesními právy. Pohovor byl s žalobcem veden za přítomnosti tlumočnice z tureckého jazyka, přičemž žalobce byl též řádně poučen o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí. Žalobce výslovně uvedl, že svého práva využít nechce. Pokud žalobce čemukoliv v průběhu konaného pohovoru neporozuměl, nic mu nebránilo žalovaného požádat o vysvětlení, případně později nahlédnout do spisového materiálu.

II. Posouzení věci krajským soudem

9. Krajský soud v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí (§ 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, „s.ř.s.“, ve spojení s § 32 odst. 9 zákona o azylu) a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
10. Předmětem sporu je posouzení právní otázky, kterou řešil Krajský soud v Brně v žalobcem odkazovaném rozsudku ze dne 17.5.2023, č.j. 41 Az 4/2023-58. O kasační stížnosti žalovaného proti tomuto rozsudku, v níž žalovaný uplatnil argumenty totožné s těmi, které uvádí ve vyjádření k této žalobě, rozhodl Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 12.1.2024, č.j. 5 Azs 120/2023-24. Tímto rozsudkem byly závěry krajského soudu potvrzeny a soud nemá v nyní řešené posuzované věci důvod, aby se od těchto závěrů odchýlil.
11. Jak potvrdil Nejvyšší správní soud v naposled uvedeném rozsudku, k účinnému vzdání se práva na vyjádření se k podkladům rozhodnutí podle § 36 odst. 3 správního řádu na základě dotazu žalovaného může v řízení o žádosti o mezinárodní ochranu dojít až poté, co žalovaný již veškeré podklady shromáždil, a pouze v případě, že žadatele náležitě poučí o důsledcích takového kroku, aby jej žadatel mohl informovaně a odpovědně učinit s vědomím všech jeho dopadů.
12. Možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí představuje důležité procesní právo vycházející i z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Je zároveň nutno zohlednit odůvodnění procedurální směrnice, na něž navazují konkrétní procesní záruky pro žadatele o mezinárodní ochranu upravené přímo v jednotlivých ustanoveních procedurální směrnice,

jako je např. povinnost členských států zajistit, aby žadatelé byli informováni v jazyce, jemuž rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí, o průběhu řízení a o svých právech a povinnostech během řízení a o možných důsledcích nesplnění těchto povinností s tím, že tyto informace musí být poskytnuty včas. Procedurální směrnice nestanoví, že by měl žadatel o mezinárodní ochranu možnost se těchto procesních záruk vzdát.

13. Zcela na místě je též požadavek na splnění poučovací povinnosti správního orgánu podle § 4 odst. 2 správního řádu, tj. povinnosti poskytnout v souvislosti se svým úkonem dotčené osobě přiměřené poučení o jejích procesních právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné. I podle Nejvyššího správního soudu je přitom zcela zřejmé, že cizinci, tím spíše v řízení o udělení mezinárodní ochrany, je nezbytné poskytnout dostatečné a srozumitelné poučení o veškerých jeho procesních právech a povinnostech. Podmínka náležité informovanosti žadatele o mezinárodní ochranu pro případ, že je dotazován, zda se hodlá vzdát svého práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, tedy má oporu jak v procedurální směrnici, tak i ve správním řádu.
14. K podmínce vyžadující shromáždění veškerých podkladů již v době, kdy je žadatel dotazován, zda se hodlá vzdát svého práva se k nim vyjádřit, Nejvyšší správní soud nad rámec argumentace soudu krajského odkázal i na samotný smysl práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí. Účastník řízení nemůže být správním orgánem dotazován, zda se hodlá vzdát práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí před jeho vydáním v dřívějších fázích správního řízení, tj. kdy shromažďování podkladů ještě není ukončeno a kdy tedy si účastník řízení ani případným nahlédnutím do spisu nemá možnost ověřit, jaké podklady pro své rozhodnutí správní orgán shromáždil, a posoudit, zda si zasluhuje jeho stanovisko.
15. Na podkladě uvedených závěrů, s nimiž se krajský soud ztotožňuje a v podrobnostech odkazuje jak na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17.5.2023, č.j. 41 Az 4/2023-58, tak na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.1.2024, č.j. 5 Azs 120/2023-24, je na místě i v této věci závěr o nezákonnosti postupu žalovaného. Pokud žalovaný žalobce informoval o možnosti se před vydáním rozhodnutí vyjádřit k jeho podkladům a sdělil mu, že jimi budou zejména jeho samotná žádost, poskytnutí údajů k žádosti, protokol o pohovoru a (dosud neshromážděné) informace o žalobcově zemi původu, ale zároveň se žalobce dotázal, zda se hodlá tohoto práva vzdát („*Chcete, aby vás správní orgán před vydáním rozhodnutí ještě jednou pozval, abyste měl možnost se osobně k těmto podkladům pro vydání rozhodnutí vyjádřit, nebo se tohoto práva vzdáváte?*“), nemá oporu v účinné právní úpravě.
16. Ani v tomto případě nebyla dodržena záruka informovanosti žalobce o jeho právech zakotvená především v čl. 12 odst. 1 písm. a) procedurální směrnice. Žalovaný nesplnil svou poučovací povinnost, neboť žalobci vůbec nesdělil a nevysvětlil procesní důsledky vzdání se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí. Žalobce zjevně vůbec neporozuměl významu práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, resp. důsledkům vzdání se tohoto práva. To plyne také z žalobcovy odpovědi na výše uvedený dotaz žalovaného, která zněla: „*Vzdávám se tohoto práva. Seznámen s tím být nepotřebuji ani nechci.*“ Otázka, kterou žalovaný žalobci položil, byla návodná, neboť v žalobci mohla vyvolat dojem, že od něj žalovaný vzdání se práva dle § 36 odst. 3 správního řádu očekává, a žalobce tak mohl být pod tlakem žalovanému vyhovět a zavděčit se mu. Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že u pohovoru s žalobcem byla přítomna tlumočnice.
17. Právo vyjádřit se k podkladům rozhodnutí nemůže dostatečně nahradit ani možnost žadatele požádat o informace týkající se průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany dle § 10 odst.

1 zákona o azylu či právo nahlédnout do spisu dle § 38 správního řádu. Smyslem práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí je, aby účastníku řízení byla fakticky dána možnost seznámit se s úplným správním spisem a vyjádřit se ke všem shromážděným podkladům rozhodnutí. Účastník řízení však nemůže, pokud mu to správní orgán sám nesdělí, zjistit, zda si správní orgán skutečně již obstaral veškeré podklady rozhodnutí a chystá se ve věci rozhodnout.

18. Ze správního spisu neplyne, že by byl žalobce dostatečně poučen o svých procesních právech. Dle obsahu spisového materiálu žalobce dne 21. 3. 2023 převzal a podepsal výzvu k poskytnutí údajů k žádosti o udělení mezinárodní ochrany, jejíž součástí bylo poučení týkající se pouze následků nedostavení se k poskytnutí informací k žalobcově žádosti. Pokud žalovaný odkazoval na možnost požádat o informace týkající se průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany, z dikce § 10 odst. 1 zákona o azylu jasně plyne, že žalovaný ve výzvě k poskytnutí údajů k žádosti o udělení mezinárodní ochrany „*poučí žadatele o udělení mezinárodní ochrany o možnosti požádat o informace týkající se průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany, které se vztahují k osobní situaci žadatele o udělení mezinárodní ochrany*“. V již zmíněné výzvě však žádné takové poučení žalovaný žalobci neposkytl.
19. I pro tento případ platí závěr Nejvyššího správního soudu, že i pokud by žalobce byl o svých procesních právech poučen a nebylo by mu bráněno v tom, aby požádal o informace týkající se průběhu řízení o jeho žádosti, případně aby nahlédl do spisu, nic by to nezměnilo na tom, že žalobce tím, že se na základě podnětu žalovaného bez vědomí důsledků vzdal práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí již na počátku řízení, přišel o výhodu být informován o tom, že žalovaný již má k dispozici veškeré podklady pro rozhodnutí o žalobcově žádosti a že nebude provádět další dokazování.
20. Na tom nemůže nic změnit ani tvrzení žalovaného, že veškeré jím obstarané informace jsou v souladu se Společnými pokyny Evropské unie pro zpracování informací o zemích původu a Zprávou EASO k metodice informací o zemích původu. I pokud by totiž obstarané informace o zemi původu byly dostatečně kvalitní a dostatečně by reagovaly na konkrétní příběh žadatele o mezinárodní ochranu, žadatel by měl mít možnost navrhnout doplnění podkladů o další informace o zemi původu, které považuje za relevantní, případně navrhnout doplnění dalších důkazů, ať již jde o jeho osobní poznatky a zkušenosti týkající se situace v zemi původu či jeho azylového příběhu či o jiné skutečnosti. Žadateli tedy nelze bez dalšího odeprít právo vyjádřit se k těmto kompletním podkladům a sdělit k nim své stanovisko.

III. Závěr a náklady řízení

21. Žalovaný porušil právo žalobce na vyjádření k podkladům rozhodnutí podle § 36 odst. 3 správního soudu, přičemž tato vada mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí žalovaného o věci samé. Krajský soud proto napadené rozhodnutí zrušil [§ 76 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 78 odst. 1 s.ř.s.] a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Pro účely dalšího řízení je tímto právním názorem krajského soudu správní orgán vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
22. Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce měl ve věci úspěch, a proto mu soud přiznal náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení před soudem tvořených náklady za zastoupení advokátkou za dva úkony právní služby po 3 100 Kč (převzetí věci, sepsání žaloby), tedy 6 200 Kč a dva režijní paušály po 300 Kč podle § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů

a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), celkem tedy 6 800 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 18. ledna 2024

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně